

Kvantitatiiviset menetelmät

**HUOM! Tentti pidetään tiistaina 22.2.
klo 16-18 V20 ls.**

**Uusintamahdollisuus on rästitentissä
25.5. ke 14–16 PR sali 1. Siihen tulee
ilmoittautua WebOodissa 9.–18.5.
välisenä aikana.**

© Mikko Mattila 2005

1

Soveltuvan menetelmän valinta

SELITTÄVÄ MUUTTUJA		
	Laatuero- tai järjestysasteikko	Välimatka- tai suhdelukuasteikko
SELITTÄVÄ MUUTTUJA	Laatuero- tai järjestysasteikko	- Ristiintaulukointi - Log-lineaariset mallit
	Välimatka- tai suhdelukuasteikko	- Logistinen regressio - Multinomiaalinen regressio

© Mikko Mattila 2005

2

Regressioanalyysi

- Regressioanalyysin avulla tutkitaan yhden tai useamman selittävän muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan
- Esim. vaikuttaako koulutuksen pituus palkan suuruuteen?
- Regressioanalyysi on yleisimmin käytetty monimuuttujamenetelmä yhteiskuntatieteissä

© Mikko Mattila 2005

3

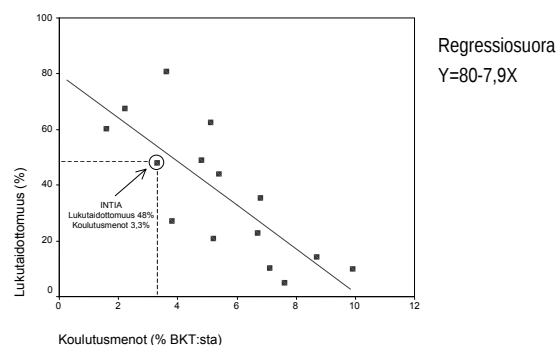
Regressioanalyysi

- Etu: voidaan tutkia yhtä aikaa monen muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan → yhteen regressiotaulukkoon mahtuu paljon informaatiota
- Selitettävän muuttujan oltava vähintään välimatka-asteikollinen
- Selittävät muuttujat vähintään välimatka-asteikollisia tai ns. dummy-muuttujia
- Kaikki luokittelu- tai järjestysasteikon muuttujat on mahdollista muuntaa dummy-muuttujiksi

© Mikko Mattila 2005

4

Koulutusmenot & lukutaidottomuus

© Mikko Mattila 2005

5

Regressiosuora

- Regressiosuora osoittaa muuttujien välisen riippuvuuden voimakkuuden
- Regressiosuora: $Y = a + bX$
- Y selitettävä muuttuja
- X selittävä muuttuja
- b on regressiokerroin
- a on vakiotehtäjä
- Huom. regressiokerroin kertoo suoran kulmakertoimen, Pearsonin korrelaatiokerroin sen kuinka lähellä suoraa havainnot ovat
- Korrelaatiokerroin on symmetrinen, regressiokerroin ei

© Mikko Mattila 2005

6

Regressiokerroin

- Regressiokerroin b kertoo kuinka paljon Y muuttuu, kun X muuttuu yhden yksikön
- Jos $b < 0$, yhteys negatiivinen (X :n kasvaessa Y pienenee)
- Jos $b > 0$ yhteys positiivinen (X :n kasvaessa Y suurenee)
- Jos $b = 0$, ei lineaarista yhteyttä muuttujien välillä

© Mikko Mattila 2005

7

Regressiomallin ennustekyky

- Regressiomallin ennustekyky riippuu siitä, kuinka lähellä havainnot ovat regressiosuoraa
- Jos ne ovat lähellä → hyvä ennustekyky
- Jos ne ovat kaukana → huono ennustekyky
- Virhetermi (residuaali) on havainnon arvon erotus regressiosuorasta (eli mallin ennustearvosta)

© Mikko Mattila 2005

8

PNS-menetelmä

- PNS=pienimmän neliösumman menetelmä (engl. ordinary least squares eli OLS)
- regressiosuoran kulmakertoimen ja vakion laskeminen perustuu PNS-menetelmään
- minimoidaan havaintojen ja regressiosuoran etäisyyksien (residuaalien) neliöt

© Mikko Mattila 2005

9

Mallin hyvyyden arviointi

- R^2 -luku kertoo selitysosuuden
  - kuinka suuri osuus Y :n vaihtelusta voidaan selittää X :n vaihtelulla?
  - vaihtelee nolla ja yhden välillä
- F-testi kertoo pystyvätkö X -muuttujat ylipäänsä selittämään Y :n vaihtelua
- Estimaatin keskivirhe (SEE) kertoo virhetermien keskihajonnan
- t-testi kertoo millä todennäköisyydellä regressiokerroin eroaa nolasta perusjoukossa

© Mikko Mattila 2005

10

HIV & eliniän odote

- Esimerkki: selittääkö HIVin levinneisyys odotettavissa olevaa elinikää?

	Regressiokerroin	t-arvo	Merkitsevyys
Vakio	68,4**	91,5	$p < 0,001$
HIV tapaukset (/1000 henkilöä)	-0,27**	-11,3	$p < 0,001$
R^2	0,44		
Korjattu R^2	0,44		
F-testi	128,0**		$p < 0,001$
Estimaatin keskivirhe	8,7		

© Mikko Mattila 2005

11

HIV & eliniän odote

- Regressiokaava voidaan käyttää "ennusteiden" tekoon
- Kaava: $Y = 68,4 - 0,27X$
- Kun HIV määrä kasvaa yhdellä (/1000 henkeä), lyhenee eliniän odote 0,27 vuotta
- Jos Suomessa (0,21) HIV-levinneisyys sama kuin Ranskassa (2,21) – elinikä lyhenisi 0,54 vuotta
  - $(2,21 - 0,21) * 0,27 = 0,54$
- Jos sama kuin Tansaniassa (39,6) –elinikä lyhenisi 10,6 vuotta
  - $(39,6 - 0,21) * 0,27 = 10,6$

© Mikko Mattila 2005

12

Monimuuttujaregressio

- Kaavana: $Y = a + b_1X_1 + b_2X_2$
- selittävien muuttujien määrällä ei ole varsinaisesti ylärajaa (käytännössä tutkimusongelma ja havaintojen määrä rajoittavat määrää)
- Regressiokertoimet ilmaisevat kuinka paljon Y muuttuu kun X muuttuu yhden yksikön ja kaikki muut selittävät muuttujat pysyvät vakiona.

© Mikko Mattila 2005

13

HIV + BKT & eliniän odote

	Regressiokerroin	t-arvo	Merkitsevyys
Vakio	64,4**	87,0	p<0,001
HIV tapaukset (/1000 henkilöä)	-0,23**	-11,6	p<0,001
BKT /henkilö	0,57**	9,44	p<0,001
R ²	0,64		
Korjattu R ²	0,63		
F-testi	143,2**		p<0,001
Estimaatin keskivirhe	7,04		

© Mikko Mattila 2005

14

Dummy-muuttujat

- Luokittelu- tai järjestysasteikon muuttuja voidaan sisällyttää analyysiin tekemällä niistä dummy-muuttujia
- Dummy-muuttuja saa vain kaksi arvoa: 0 tai 1
- Regressiokerroin ilmaisee, kuinka paljon tutkittu ryhmä (dummy=1) eroaa muista (dummy=0)
- Jos luokittelumuuttujassa n vaihtoehtoa, täytyy luoda n-1 dummy-muuttujaa
- Esim: koulutus mitattu kolmella vaihtoehdolla (1=peruskoulu, 2=keskiaste, 3=korkeakoulu)
  - luodaan kaksi dummy-muuttujaa
  - peruskoulu 0/1, keskiaste 0/1 (vertailukohtana korkeakoulu)
  - vertailukohdan valinnalla ei väliä

© Mikko Mattila 2005

15

HIV + BKT + Afrikka & eliniän odote

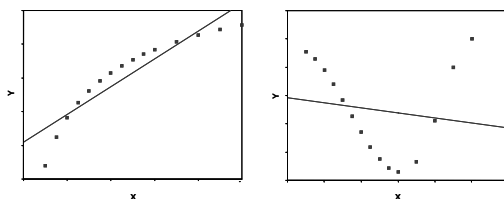
	Regressiokerroin	t-arvo	Merkitsevyys
Vakio	67,3**	98,8	p<0,001
HIV tapaukset (/1000 henkilöä)	-0,14**	-7,1	p<0,001
BKT /henkilö	0,44**	8,4	p<0,001
Afrikka-dummy	-11,02**	-8,76	p<0,001
R ²	0,76		
Korjattu R ²	0,75		
F-testi	165,7**		p<0,001
Estimaatin keskivirhe	5,81		

© Mikko Mattila 2005

16

Regressioanalyysin rajoitteet

- Lineaarisuusoletus
- Voidaan usein korjata muuttujien muunnoksilla

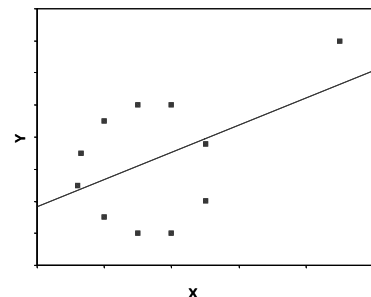

© Mikko Mattila 2005

17

Regressioanalyysin rajoitteet

- Poikkeavat havainnot eli outlierit voivat vääristää tuloksia

© Mikko Mattila 2005

18

Regressioesimerkki

- Tutkitaan regressioanalyysin avulla, miten taustatekijät liittyvät poliittisen osallistumisen aktiivisuuteen
- Selittävät muuttujat:
  - ikä
  - sukupuoli
  - koulutus
  - kiinnostus politiikasta

© Mikko Mattila 2005

19

Regressioesimerkki

- Ensin täytyy tehdä hieman valmisteluja:
  - aineiston sukupuolimuuttuja q1 on koodattu 1=mies, 2=nainen, joten se muutetaan dummy-muuttujaksi uudelleenkoodaamalla nainen=1, mies=0
- Samoin koulutus on mitattu useilla vaihtoehdoilla
  - luodaan kaksi uutta muuttujaa, yliopisto ja keskiaste
- Ikä- ja kiinnostusmuuttujat voidaan lisätä malliin sellaisenaan

© Mikko Mattila 2005

20

Regressioesimerkki

3. Seuraavassa on jonkko erilaista yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja. Jos haluaisitte antaa edustavaa todella tarkalleen, niin mikä näistä olette tehnyt tai saattaisitte tehdä?

	Olette tehnyt	Ette ole tehnyt, mutta saattaisitte tehdä	Ette tekisi missään tapauksessakaan	En osaa sanoa
[p3_1] Kirjoittaa yleisönoasteon	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_2] Oittaa yhteyttä poliittisiin päätöksentekijöihin jossakin tärkeässä asiassa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_3] Kirjoittaa nimenne vetoamuksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_4] Osallistuu kokouksiin, maksu- tai ostotilaisuuksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_5] Osallistuu rauhanomaisiin mielenosoituksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_6] Osallistuu kansainvälisiin mielenosoituksiin, joissa ajemmin on väkivaltainen taustansa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_7] Osallistuu sellaisiin mielenosoituksiin, joissa ajemmin on ilmennyt väkivaltaisuutta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
[p3_8] Käyttää väkivaltaa poliittisten päämäärien edistämiseksi	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

© Mikko Mattila 2005

21

Regressioesimerkki

Ensivaiheessa

tarkastellaan

ainoastaan

ikämuuttujan

vaikutusta

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,305 ^a	,093	,091	2,50705

a. Predictors: (Constant), [q2] Ikä

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	16,551	,402		41,207	,000
	[q2] Ikä	5,091E-02	,008	,305	6,292	,000

a. Dependent Variable: OSALL

© Mikko Mattila 2005

22

Regressioesimerkki

Lisätään sukupuolta kuvaava muuttuja malliin

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,311 ^a	,096	,092	2,50560

a. Predictors: (Constant), NAINEN, [q2] Ikä

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	16,734	,429		39,002	,000
	[q2] Ikä	4,999E-02	,008	,299	6,154	,000
	NAINEN	-,309	,257	-,059	-1,203	,230

a. Dependent Variable: OSALL

© Mikko Mattila 2005

23

Regressioesimerkki

Lisätään koulutus

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,349 ^a	,122	,112	2,47694

a. Predictors: (Constant), KESKIAST, NAINEN, [q2] Ikä, YLIOPIST

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	17,109	,464		36,889	,000
	[q2] Ikä	4,900E-02	,008	,294	5,969	,000
	NAINEN	-,298	,255	-,057	-1,172	,242
	YLIOPIST	-1,242	,384	-,162	-3,236	,001
	KESKIAST	-,453	,280	-,083	-1,614	,107

a. Dependent Variable: OSALL

© Mikko Mattila 2005

24

Regressioesimerkki

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.393 ^a	.154	.143	2.42507

a. Predictors: (Constant), [q22] Kuinka kiinnostunut olette politiikasta, NAINEN, [q2] Ika, YLIOPIST, KESKIAST

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
		B	Std. Error	Beta			
1	(Constant)	15,599	,597			26,124	,000
	[q2] Ika	4,990E-02	,008	,300		6,194	,000
	NAINEN	-,343	,250	-,065		-1,375	,170
	YLIOPIST	-,894	,385	-,117		-2,320	,021
	KESKIAST	-,251	,279	-,046		-,901	,368
	[q22] Kuinka kiinnostunut olette politiikasta	,596	,151	,192		3,958	,000

a. Dependent Variable: OSALL

Ja lopuksi kiinnostus politiikasta

© Mikko Mattila 2005

25

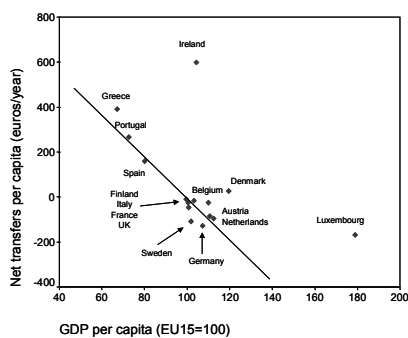
Esimerkki: EU-rahavirrat

- Mitkä tekijät selittävät EU-budjetin nettorahavirtoja?
- Kuinka paljon EU:n laajentuminen maksaisi, jos uudet jäsenvaltiot saisivat samat edut kuin vanhat?
- Selitettävä muuttuja: EU:n vuosittaiset nettokustannukset henkeä kohden 15 jäsenvaltiossa (mitattu euroissa, vuodet 1995-2000)

© Mikko Mattila 2005

26

Esimerkki: EU-rahavirrat

Regressioyhtälö:
NET=896.7-9.06GDP

© Mikko Mattila 2005

27

Esimerkki: EU-rahavirrat

Country	GDP per capita (EU15=100)	Net transfers (euros/capita)	"Fair" net transfers (euros/capita)
Greece	67	391	288
Portugal	73	266	238
Spain	80	160	170
Finland	100	-10	-7
France	101	-24	-15
UK	101	-46	-17
Sweden	102	-108	-27
Italy	103	-16	-38
Ireland	104	598	-49
Germany	107	-128	-75
Belgium	110	-24	-100
Austria	111	-85	-107
Netherlands	113	-95	-124
Denmark	120	27	-187
Luxembourg	179	-169	-725

© Mikko Mattila 2005

28

Esimerkki: EU-rahavirrat

Country	GDP per capita (EU15=100)	"Fair" net transfers (euros/capita)	Total costs (billion euros)
Romania	24	679	15.24
Bulgaria	27	652	5.33
Lithuania	29	634	2.34
Latvia	33	598	1.44
Estonia	37	561	0.81
Poland	39	543	21.00
Slovakia	48	462	2.49
Hungary	50	444	4.45
Malta	55	398	0.16
Czech	59	362	3.72
Slovenia	69	271	0.54
Cyprus	85	126	0.08
Total			57.60

© Mikko Mattila 2005

29